MİLLÎ EĞİTİM VEKÂLETİ YAYIM MÜDÜRLÜĞÜNCE HER HAFTA PAZARTESİ GÜNLERİ ÇIKARILIR İLGİLİ MAKAM VE MÜESSESELERE PARASIZ GÖNDERİLİR

# T. C.
# MİLLÎ EĞİTİM VEKÂLETİ
# TEBLİĞLER DERGİSİ

YILLIK ABONESİ 40 KURUŞTUR. ABONE TUTARI MALSANDIKLARINDAN BİRİNE YATIRILMALI VE ALINACAK MAKBUZ MİLLÎ EĞİTİM VEKÂLETİ YAYIM MÜDÜRLÜĞÜNE GÖNDERİLMELİDİR.

CİLT: 16 — 7 ARALIK 1953 — SAYI: 776

## GENELGELER:

TALİM VE TERBİYE DAİRESİ
Sayı: 548.2-2616/30

27/11/1953

**3705**

ÖZET:
Okul kooperatifleri statüsü h.

VALILIKLERE

Yeni okul kooperatifi statüsünün tatbikatında, Millî Eğitim Müdürlükleri ve okul idarelerince bazı tereddütler hâsıl olduğu yapılan yazışmalardan anlaşılmıştır. Bu yazışmalarda hülâsa olarak:

1 — Bilhassa köy okullarında bir kısım veliler, muvafakat mektubu vermek istemediklerinden dolayı kooperatifin zamanında açılamamakta ve yatılı okullarda muvafakat mektubu almanın daha da güçleşmekte olduğu,

2 — Kooperatif genel kurulunun, statüde yapacağı değişikliklerin sınırı tesbit edilmemiş bulunduğundan. bazı yerlerde maksadın dışına çıkan değişmeler yapıldığı,

3 — Statünün 52. maddesinde derpiş edilen ve sosyal işlere ayrılan % 20 nin az olduğu, aynı maddedeki kâr tevzinin sarih olmadığı, ortaklara yalnız risturn verilmesinin daha uygun olacağı,

4 — 59. maddede yazılı «Kooperatifler Birliği»nin neler temin edeceğinin açıklanması gerektiği,

5 — Yeni statünün istihlâk kooperatifi dışında kalan faaliyetlere imkân vermediği, munzam işletmelere imkân veriyorsa bunun açıklanmasına lüzum bulunduğu,

6 — Matbu evrak temininin ve Amerikan usulü defter tutmanın güç ve fiş usulünün külfetli olduğu,

İleri sürülmektedir.

Tereddüt edilen bu noktalar göz önünde bulundurularak hazırlanan açıklama, ilişikte sunulmuştur.

Gereğinin buna göre yapılmasına müsaadelerini saygılarımla rica ederim.

M .Eğitim Vekili a.
*K. Yörükoğlu*

N O T. Bu açıklamaya ilişik örneklerden başka «yevmiyeli büyük defter» ile «üyelik ve mal defteri» Vekâletçe bastırılarak satışa arzedilecektir.

YENİ OKUL KOOPERATİFİ STATÜSÜNE AİT AÇIKLAMALAR:

1 — Okul kooperatifi statüsü, kooperatif prensiplerinden en mühimlerini ihtiva etmek üzere hazırlanmıştır. Bu itibarla, 32. maddenin (B) fıkrasında (Statüde yapılacak değişiklikler) ibaresi de yer almıştır. Gerçekte genel kurul kooperatif işleri üzerinde son sözü söylemek yetkisini haiz olmalıdır. Yukardaki ibare ile bu prensip sağlanmıştır. Kooperatiflerin ana prensipleri şu veya bu tarzda değiştirildiği takdirde, kooperatif adının izafesi caiz olmayacak bir şekil alır. Bu mahzuru önlemek maksadiyle genel kurullarca yapılması derpiş edilen tadillerin bir tasarı halinde kalmasına, bu gibi tadil taleplerinin kesin şeklini alabilmesi için de Vekâletçe statüde gerekli tadillerin yapılmasına zaruret vardır. Nitekim umumi kooperatiflerin statülerinde yapılması düşünülecek tadiller ancak ilgili makamın tasdiki ile yürürlüğe girer.

2 — Öğrencilerin kooperatif ortağı olmaları, ortaklıktan ayrılmaları, kooperatiften para alıp vermelerini gerektirmektedir. Bir öğrenci, birer liralık elli hisse alabilmektedir. Öğrencilerin bu miktarda bir parayı velisinin haberi olmadan yatırması veya çekmesi mahzurlu görülmüştür. Yatırılan ve çekilen para okul ile veli arasında karşılıklı bir bilgiye bağlanmıştır. Bu itibarla muvafakat mektubu lüzumlu olup, hassasiyetle takibolunması gerekir. Fakat, yatılı okullarda muvafakat mektubu kısmen güçlük arzedebilir. Bazı okullarda maddenin tatbiki güçlük doğuruyorsa, okul idaresinin teklifine dayanılarak kooperatif yönetim kurulunca uygun bir tarzın ihtiyar edilmesine mâni yoktur .Ancak, istisnai hüküm koyarken esas hedefin ihmal edilmemesi lâzımdır .

3 — 52. maddenin son fıkrasında (üyelere ait olan kısım kendilerine risturn olarak, üye olmıyanlara ait kısım da faiz olarak dağıtılır) denilmektedir. Bu fıkranın açıklanmasına lüzum görülmüştür.. Meselâ, yıl sonunda (100) lira duru fiat farkı elde edilmiş olsun, bunun (60) lirası üyelerin alışverişinden, (40) lirası da üye olmıyanların alışverişinden, hâsıl olmuş bulunsun. Üyelere ait olan (60) liranın tamamı, alışverişleriyle orantılı olarak kendilerine dağıtılacaktır. Üye olmıyanlara ait olan (40) liradan ise üyelerin sermayelerine verilecek faizler karşılanacaktır. Yani bu kısımdan üye olmıyanlara para iade edilmiyecektir. Risturn, faiz yalnız üyelere verilecektir. Ancak, bu kırk liranın faizlerden artan kısmının 28 maddenin (C) fıkrasındaki (başka gelirler) meyanında mütalâa edilerek yedek akçeye katılması düşünülebilirse de:

a) İlk tatbikat yıllarında hesaplarda bir kolaylık ve sadelik sağlamak,

b) Sözü geçen fıkraya daha açık bir ifade kazandırmak,

c) Kooperatifçilik prensiplerini zedelemeden cüz'i de olsa, okul ihtiyaçlarına kooperatif gelirlerinden bir yardım sağlamak,

Düşünceleriyle ve geçici olarak bu fıkranın tatbikattan alınacak neticelerin vereceği kanaate göre ileride yapılması melhuz tebliğata kadar aşağıda gösterildiği tarzda tatbiki daha uygun görülmüştür:

Üye olmıyanlara ait kısım 52. madde gereğince, sosyal yardıma, spor kollarına, ecza dolabına kitaplık ve benzerlerine harcanmak üzere tefrik olunan kısım ile yedek akçe arasında paylaştırılır. Bu iki kısma ayrılacak paraların oranını yönetim kurulu her yıl için ayrı bir kararla belli eder. Bu kararda, okula bırakılacak kısım ile yedek akçeye ayrılacak kısım miktar olarak gösterilir. Ve bunda ihtiyaç ve zaruretler göz önünde bulundurulur.

Böylece, üye olanlar sadece alışverişlerine göre Risturn alarak faydalanacaklar, üye olmıyanların alışverişinden meydana gelen fiat farkı kooperatifin muhtemel zararlarını karşılayacak olan yedek akçe ile okulun genel faydasına tahsis olunacaktır.

4 — Üyelere alışverişlerine göre risturn verilebilmesi için üye alışverişlerinin tesbit olunması lâzımdır. Genel alışveriş toplamından üyelere ait alışveriş toplamı çıkarılırsa üye olmıyanların alışverişleri kendiliğinden belli olur. Bu sebeple, üye olmıyanların alışverişlerini tesbit etmeğe lüzum yoktur. Misal: Alışverişlerin toplamı 1000, üyelerin alışverişlerinin toplamı 600 lira olsa, üye olmıyanların alışverişleri 400 lira demektir. Buna göre hâsıl olan duru fiat farkının (% 60) risturn olarak üyelere dağıtılacak, (%40) yukarda tarif edildiği şekilde muameleye tâbi tutulacak demektir.

Risturn hesabına esas olmak üzere, üye alışverişlerini tesbit etmek için muayyen bir usule riayet mecburiyeti yoktur. Bu husus, daha ziyade okullarda tatbikat ile uğraşanların mehaaretine bırakılmıştır.

5 — Bazı okullarca yeni statünün yalnız istihlâk kooperatifi tipinde teşkilâtlandırılabileceği ileri sürülerek daha şûmullü kooperatifler kurmak için özel statüler yapılmakta olduğu öğrenilmiştir. 48. maddede kooperatifin (Satış ve dükkân işinden gayri gelir getiren teşebbüsleri varsa...) denilmektedir. Buna göre, okul kooperatifi her türlü munzam işletmelerin kurulmasına müsaittir. Ancak, kooperatife bağlı olarak işletilecek arılık, sebzelik, kümes, yardımlaşma sandığı gibi teşebbüslerin de yine kooperatif prensiplerine uyması icabeder. Şu halde, okul kooperatifi statüsü her türlü teşebbüslere imkân vermektedir. Bu durum muvacehesinde yeni statüler hazırlamak lüzumsuzdur. Olsa olsa, her teşebbüsün özelliğine göre ve kooperatif statüsü hükümleri dahilinde mahallî işletme yönetmelikleri tertibolunabilir ki, bu suretle işlerde kolaylık sağlanmış olur.

6 — Statünün 59. maddesinde müteaddit okulları bulunan kasaba ve şehirlerde bölge birlikleri kurulması tavsiye olunmuştur. Statünün getirdiği başlıca yenilikler.en biri de budur. Bölge bi liklerinin kurulması, satın almalarda, hesap işlerinde, kontrolda ve kooperatifçilik prensiplerinin aynı mânada anlaşılması hususlarında pek çok faydalar sağlıyacaktır. Durumları müsait bulunan kasaba ve şehirlerimizde çalışan millî eğitim mensuplarının bu imkânlardan faydalanacakları tabiidir.

7 — Köylerde velilerin muvafakat mektubu vermediğine veya statünün çocukların anlıyacağı tarzda kaleme alınmamış bulunduğuna dair yazılar alınmıştır.

Her okulda bir kooperatif kurulması gayedir. Bununla beraber, her işin bir imkân ile kayıtlı olduğunu izaha lüzum yoktur. Bir okulda, bir zaman için kooperatif kurulmamış olması endişeyi mucip bir hal değildir. Bu gibi güçlüklerle karşılaşan öğretmen ve idarecilerin müsait zamana intizar etmeleri tabiîdir. Ayrıca bir ders konusu gibi statü hükümleri çocuklara öğretilecek değildir. Okulun bir köşesinde işlemekte olan kooperatifle öğrenciler çeşitli yönlerden ilgilenecekdirdir. Hisse senetleri alıp üye olacaklar, yıl sonlarında risturn alacaklar, bazıları idare işleri kabul edip bilfiil çalışacaklardır. Bu esnada parça parça kooperatif prensipleri zaruri olarak onların ilgilerini çekecektir. Kendisi ilgili değilse bile, bir arkadaşının elinde gördüğü fişlerden, genel kuruldan, ilân edilen hesaplardan, öğretmen ve idarecilerin izahlarından kooperatifi tanımıya başlıyacağı muhakkaktır. Böylece senelerce okulda göre göre kooperatifçiliğin bütün prensiplerini olmasa bile, bazılarını kavrıyacaktır. Seviyelerine göre bu tanıma ve kavramanın açık bir hale gelmesi istenirse de, okuldan ayrılan öğrencinin bilgileri arasında vuzuhsuz bile olsa, kooperatifçiliğin de bulunması bir kazanc telâkki olunmaktadır. Bu itibarla, statünün ifadesinin şu veya bu tarzda olması beklenilen faydayı azaltacak mahiyette görülmemiştir. Okulda kooperatife nezaretle görevlendirilen öğretmenin es slıca kavraması, idare işiyle uğraşan çocukların da bazı önemli maddeleri bilmeleri yeter sayılmaktadır. Okuldaki kooperatifçilik çocuğu ameli ve tatbiki bir alışkanlığa götürebilirse vazifesini yapmış sayılır.

8 — Statüde Amerikan usulü defter tutulacağı kayıtlıdır. Bazı idarecilerin, bu kelime karşısında bir çekinme hissi duydukları yapılan yazışmalardan anlaşılmaktadır. Halbuki Amerikan usulü yeni ve hiç karşılaşılmamış bir usul değildir. Eskiden beri (Muzaaf) usul adı altında tutulmakta olan ticarî defterlerin daha çok sadeleştirilmiş ve yevmiye defterinin defteri kebir ile birleştirilmiş şeklidir. Okul kooperatiflerinde bu usulün kabul edilmiş olması, yalnız kolaylık, sürat ve hayata uygunluğu sağlamak maksadına matuftur. Aşağıda verilen izahatla tereddütlerin izale edilmiş olacağı umulmaktadır:

Kooperatifte tutulması mecburî olan defterler şunlardır:

1 — Karar defteri,
2 — Demirbaş defteri,
3 — Kasa defteri,
4 — Üye alışveriş defteri,
5 — Mal yardımcı defteri,
6 — Üyelik defteri,
7 — Büyük defter.

Bunlardan, karar defteri ile demirbaşların kaydına mahsus olan defterin tarifine lüzum görülmemiştir. İhtiyaca göre her okul bunları istediği şekilde tutabilir.

Kasa defteri: Bu defteri kasayı idare eden yönetim kurulu üyesi tutar. günlük muhtıra defteri gibidir. Kooperatifin açık bulunduğu her gun, bir sahifesi doldurulur. Giren ve çıkan paraların kaydına mahsus iki sütun ile izahat sütununu ihtiva eder.

## KASA DEFTERİ

Tarih : .................... Gün : ....................

| AÇIKLAMA | Giren | | Çıkan | |
|---|---|---|---|---|
| Bir gün önceki kasa mevcudu | 10 | 00 | | |
| Alınan kâğıt, kalem (Fatura 48). | | | 8 | 00 |
| Günlük satış | 40 | 00 | | |
| Yekûn | 50 | 00 | 8 | 00 |
| Kasa mevcudu | | | 42 | 00 |
| | 50 | 00 | 50 | 00 |

Örnekte görüldüğü gibi doldurulur Bu deftere yapılan kayıtlar büyük deftere geçirilecek hesaplara esas teşkil eder. Kasaya giren ve çıkan paralara ait vesikaların yardımiyle her gün kooperatifin kapanması sırasında günlük kayıtlar yapılıp altı imza edilir. Bir gün evvelki kasa mevcudu, ertesi günkü sayfanın başına geçirilir.

*Üye alışveriş defteri:*

Bu defter her üyenin alışverişini tesbite yarar. Her sayfası bir üyeye ait olmak üzere önceden hazırlanabilir. Eğer fiş usulü tatbik ediliyorsa; zaman zaman fişlerini teslim eden öğrencilerin alışverişleri kendi sayfalarına yazılır. Örnek:

### ÜYE ALIŞVERİŞ DEFTERİ

Okul No.: ....................
Üyelik No.: .................... Adı ve soyadı: ....................

| Tarih | Açıklama | L. | Krş. |
|---|---|---|---|

Bu defteri Yönetim Kurulundan bir üye tutar. Zaman zaman elinde toplanan fişleri veya diğer alışveriş belgelerini öğretmene teslim ettikçe kontrolü yapılır.

*Mal yardımcı defteri:*

Bu defterle birkaç maksadın gerçekleşmesi sağlanmaktadır:

1 — Kooperatife giren malların vesikalarının tarih sırasiyle kaydı,

2 — Yıl sonuna kadar yapılacak alışverişler toplamının belli edilmesi,

3 — Satış yerinden kasaya teslim edilen paraların kaydı,

4 — Satış yerinin kontrolü.

İlişik örnek incelenirse bu cihetin nasıl temin edileceği açıkça görülür. Mal, satış yerine satış fiatı üzerinden teslim edileceğinden para teslim edilmiş gibi olur. Kasaya teslim edilen paralar ise kendine mahsus sütuna geçirilir. Herhangi bir zamanda kooperatifte mevcut malın tutarını bulmak için satış fiatı tutarından kasaya teslim edilen para toplamını çıkarmak gerekir

### .................... Okul Kooperatifi Mal Defteri

| FATURANIN | | | MALIN | | | | | | KASAYA TESLİMAT | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | Miktarı | | Satış Fiatı | | | | | |
| № | Tarihi | Tutarı | Cinsi | Aded | Kg. | Adedinin | Kg nın | Tutarı | Tarihi | Tutarı | Kasanın İmzası |
| | | | | | | | | | | | |

*Üyelik defteri:*

Her sayfası bir üyeye ait olmak üzere hazırlanmış küçük bir defterden ibarettir. Tek yapraklar halinde bastırılıp bir dosyada saklanması kabildir. Üyenin kooperatife girmesinden çıkmasına kadar para alıp verme işlemleri bu sayfada takibolunacaktır.

### .................... Okul Kooperatifi Üyelik Defteri

Adı Soyadı : ....................
Üyelik No : .................... Girdiği Tarih : ....................
Okul No : .................... Ayrıldığı Tarih : ....................

| Tarih | Büyük Defter Sıra No. | AÇIKLAMA | Sermaye | | Ristorn ve Faizler | | Üyenin İmzası |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | Aldığı | Verdiği | Aldığı | Verdiği | |
| | | | | | | | |

*Büyük defter:*

Okul kooperatifinin esas hesap defteridir. Muamele ve hesaplar bu deftere muzaaf usule göre kaydedilecektir. Diğer defterlerin hepsi yardımcı defterler olup, büyük defterle olan ilgilerine göre muhasebenin daha açık yürümesini sağlarlar. Ekli örneğinde görüldüğü üzere bu defterde soldan sağa doğru bir takım sütunlar bulunmaktadır. Misal olmak üzere kaydını yapacağımız işlemlerle birlikte bu sütunların mahiyeti açıklanmıştır. Bu deftere kayıt da muzaaf usule göre yapılacağından evvelâ bu usul kısaca izah edilmiştir.

# Okul K. operatifi Yevmiyeli Büyük Defteri

| Tarihi | Sıra No. | Açıklama | İşlem Tutarı (Lira K.) | Kasa B (L. K.) | Kasa A (L. K.) | Sermaye B (L. K.) | Sermaye A (L. K.) | Banka B (L. K.) | Banka A (L. K.) | Mal B (L. K.) | Mal A (L. K.) | Yedek akça B (L. K.) | Yedek akça A (L. K.) | Masraflar B (L. K.) | Masraflar A (L. K.) | Alacaklılar B (L. K.) | Alacaklılar A (L. K.) | Borçlular B (L. K.) | Borçlular A (L. K.) | Demirbaşlar B (L. K.) | Demirbaşlar A (L. K.) | Amortisman B (L. K.) | Amortisman A (L. K.) | Fiat Faıkı B (L. K.) | Fiat Faıkı A (L. K.) | B (L. K.) | A (L. K.) |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | Toplam nakli | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 2.4.1953 | 1 | 40 üyeden tahsil olunan hisse bedelleri | 350 | 350 | | | 350 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 3.4.1953 | 2 | Satın alınan mal bedeli | 500 | | 300 | | | | | 500 | | | | | | | 200 | | | | | | | | | | |
| 4.4.1953 | 3 | Günlük satış | 300 | 300 | | | | | | | 300 | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 5.4.1953 | 4 | Satış dolabının tamir masrafı | 5 | | 5 | | | | | | | | | 5 | | | | | | | | | | | | | |
| 5.4.1953 | 5 | Veresiye alınan mal için ödenen | 200 | | 200 | | | | | | | | | | | 200 | | | | | | | | | | | |
| 6.4.1953 | 6 | T. C. Zıraat Bankasına yatırılan [Hes. No. . . . .] | 100 | | 100 | | | 100 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 6.4.1953 | 7 | Yeni yaptırılan masa bedeli | 20 | | 20 | | | | | | | | | | | | | | | 20 | | | | | | | |
| 6.4.1953 | 8 | Günlük satış | 180 | 180 | | | | | | | 180 | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 7.4.1953 | 9 | Sinema hasılatı | 25 | 25 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | 25 | | |
| 8.4.1953 | 10 | 385 Ahmet Çelik ayrıldığından iade | 6 | | 6 | 6 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| | | TOPLAM . . . . . | 1 686 — | 855 — | 631 — | 6 — | 350 — | 100 — | | 500 — | 480 — | | | 5 — | | 200 — | 200 — | | | 20 — | | | | | 25 — | | |
| 8.4.1953 | 11 | Sayımla tesbit edilen mal fazlası | 50 | | | | | | | 50 | | | | | | | | | | | | | | | 50 | | |
| 8.4.1953 | 12 | Demirbaş eşya amortismanı [% 10] | 2 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | 2 | 2 | | | |
| 8.4.1953 | 13 | Statünün 52. mad. gereğince masrafın mahsubu | 5 | | | | | | | | | | | | 5 | | | | | | | | | 5 | | | |
| | | TOPLAM . . . . . | 1 743 — | 855 — | 631 — | 6 | 350 — | 100 — | | 550 — | 480 | | | 5 — | 5 | 200 — | 200 — | | | 20 — | | | 2 — | 7 | 75 — | | |
| 9.4.1953 | 1 | Yeni devre dolayısiyle bilançonun devri | 414 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| | | Aktif hesaplar: Kasa | | 224 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| | | Aktif hesaplar: Banka | | | | | | 100 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| | | Aktif hesaplar: Mal | | | | | | | | 70 | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| | | Aktif hesaplar: Demirbaşlar | | | | | | | | | | | | | | | | | | 20 | | | | | | | |
| | | Pasif hesaplar: Sermaye | | | | | 344 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| | | Pasif hesaplar: Amortisman | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | 2 | | | | |
| | | Pasif hesaplar: Fiat farkı | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | 68 | | |
| 9.4.1953 | | Fiat farkının dağıtımı dolayısiyle yedek akçeye | 8 16 | | | | | | | | | | 8 16 | | | | | | | | | | | 8 16 | | | |
| 9.4.1953 | | » » » » Sosyal yardım payı | 25 16 | | | | | | | | | | | | | | 25 16 | | | | | | | 25 16 | | | |
| 9.4.1953 | | » » » » Risturn payı | 34 68 | | | | | | | | | | | | | | 34 68 | | | | | | | 34 68 | | | |
| | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| | | TOPLAM . . . . . | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |

Not: Her satırın arasına birer ufki çizgi çekilecek.

1 — Kooperatifin varlığına dahil olan herhangi bir kıymet, kooperatif hesapları arasında hareket halinde bulunur. Daha açık ifade edebilmek için büyük deftere örneğimizdeki kooperatif hesaplarını yazalım:

*Kasa hesabı*, Sermaye hesabı, banka hesabı, mal hesabı, yedek akçe hesabı, masraflar hesabı, alacaklılar hesabı, borçlular hesabı, demirbaşlar hesabı, amortisman hesabı, fiat farkı.

Buna göre kooperatif kasasına girmiş bulunan bir (10) lirayı düşünecek olursak, bu para bankaya gidebilir, mala geçebilir, masraf olarak harcanabilir, birisinden borç alınmış veya sermaye olarak yatırılmış olabilir, birisine borç verilebilir, bununla demirbaş eşya satın alınabilir.

2 — Kooperatif işletmesindeki bu nevi kıymet hareketleri hesaptan hesaba nakiller yapmak suretiyle tesbit olunur. Meselâ: Sermaye olarak kasaya (10) lira girmiş ise sermaye hesabının (alacaklı) sütununa, kasa hesabının. (borçlu sütununa kaydedilir.) Böylece kıymet alan hesap borçlu olur, kıymet veren hesap alacaklı olur. Her hesabın sol tarafı borçlu, sağ tarafı alacaklı sütunudur. Muhasebe usulünde bütün milletlerce böyle kabul edilmiştir.

Yine kasadan 10 lira çıkarılır da bununla mal alınırsa kasa hesabının (alacaklı) sütununa, mal hesabının (borçlu) sütununa geçirilir. Burada görüldüğü üzere, her kayıt iki hesabı ilgilendiriyor. Kıymet alan ve kıymet veren hesaplara aynı rakam iki defa yazılmış oluyor. İşte muzaaf usulün (çift kayıt usulünün) esası budur.

3 — Okul kooperatiflerinde tek defter esası kabul edildiğinden hesaplara ait sütunların sol tarafına ayrıca tarih, sıra numarası, açıklama ve işlem tutarı olmak üzere dört sütun daha ilâve olunmuştur. Tarih, sıra numarası ve açıklama sütunlarının neye yarıyacağı bellidir. Yalnız buradaki işlem tutarı, sütununun izahı gerekli görülmüştür: Yukardaki iki misalde 10 liralık kıymet hareketlerini kaydettik. Bu kayıt esnasında (10) rakamı bir defa da (işlem tutarı) sütununa yazılacaktır. Bu halde her kayıtta bir rakam üç yere yazılıyor demektir. (Çıktığı hesaba), (girdiği hesaba) ve (işlem tutarı sütununa,) bu sütun ilerde açıklanacağı üzere bir kontrol vazifesi görecektir.

4 — Bu izahattan sonra kooperatifte sık raslanan birkaç tipik işlemin usulüne göre kaydı yapılarak bir tatbikat örneği gösterilmiştir.

*İşlemler:*

1 — 2/4/1953 de 40 öğrenci üye olmuş ve kooperatiften 350 liralık hisse senedi almışlardır.

2 — 3/4/1953 de satılmak üzere kooperatife 300 liralık peşin, 200 liralık da veresiye mal alınmıştır.

3 — 4/4/1953 de kooperatifte 300 liralık satış olmuştur.

4 — 5/4/1953 de kooperatif için 5 liralık masraf yapılmıştır. (Satış yerinin tamiri).

5 — 5/4/1953 de veresiye alınan 200 liralık malın bedeli ödenmiştir.

6 — 6/4/1953 de bir bankada hesap açtırılarak 100 lira yatırılmıştır.

7 — 6/4/1953 de 20 liralık bir masa yaptırılmıştır. (Demirbaş).

8 — 6/4/1953 de 180 liralık satış olmuştur.

9 — 7/4/1953 de sinema hâsılatından 25 liralık kooperatif hissesi ayrılarak kasaya teslim edilmiştir.

10 — 8/4/1953 de bir öğrenci (385 Ahmet Çelik) başka okula gittiğinden kooperatiften ayrılmış ve 6 lira olan hissesini almıştır.

Bu işlemlere ait kayıtlar büyük defter örneğinde gösterilmiştir. Her kaydın dayandığı vesikalar da aynı sıra numarasiyle numaralanmış olarak vesika dosyasında saklanmalıdır.

5 — Kayıtların doğru yapılıp yapılmadığını anlamak maksadiyle 8/4/1953 tarihli (geçici sağlama)yı çıkaralım. Bunun için her hesabın borçlu ve alacaklı taraflarının toplamları bulunarak alt alta yazılır.

| Hesaplar | Borçlu | Alacaklı |
|---|---|---|
| Kasa | 855 | 631 |
| Sermaye | 6 | 350 |
| Banka | 100 | — |
| Mal | 500 | 480 |
| Yedek akçe | — | — |
| Masraflar | 5 | — |
| Alacaklılar | 200 | 200 |
| Borçlular | — | — |
| Demirbaşlar | 20 | — |
| Amortisman | — | — |
| Fiyat farkı | — | 25 |
| Toplam: | 1686 | 1686 |

Toplamlar hem birbirlerine, hem de (işlem tutarı) sütununun toplamına eşit olduklarından buraya kadar olan kayıtların doğru geçirildiği anlaşılmıştır. Kooperatifte her sayfanın sonunda veya her ayın sonunda bu şekilde bir sağlamanın yapılması uygun olur. Bunun adına (geçici sağlama) denir. Çünkü burada seçtiğimiz ve kaydını yaptığımız (10) hesabın sonunda bilânçoyu tanzim etmek üzere bir de kesin sağlama çıkarılacaktır. Aslında her zaman yapılabilir ve maksada göre aylık sağlama, yıllık sağlama, teftiş sağlaması, geçici sağlama, kesin sağlama gibi isimler alır.

10 — Envanter işleri (kooperatif mevcutlarının sayım ve tesbiti işleri):

a) 8/4/1953 akşamı yapılan sayım neticesinde kooperatifte alış fiatı üzerinden 70 liralık malın mevcut olduğu tesbit olunmuştur, (satılmamış malın fiyat farkı kestirilemiyeceği için alış fiyatı üzerinden hesabedilir.)

b) Demirbaş eşya için % 10 amortisman ayrılması yönetim kurulunca kararlaştırılmıştır. (Madde: 47 ye göre gerekli oran yönetim kurulunca tesbit olunur.)

c) Masraflar fiyat farkından mahsubedilmiştir.

Bunların da kayıtları şu suretle yapılır:

a) Hesaba göre 500 liralık mal alınmış. 480 liralık mal satılmış olduğundan bilânço gününde elde (20) liralık mal kalmış olması lâzım gelirken sayım neticesinde 70 liralık mal bulunduğu anlaşılmıştır. Buna göre, (50) lira fiyat farkı hâsıl olduğu görülüyor. Bunu fiyat farkı hesabının (alacaklı) sütununa, mal hesabının (borçlu) sütununa yazarız. Çünkü âdeta parasız 50 liralık bir mal gelip satış yerine girmiş gibidir.

b) Demirbaş olarak yalnız 20 liralık bir masa satın alındı. Karar gereğince bunun %10 u iki lira yapar. Statünün 47 ve 52 nci maddeleri delâletiyle fiyat farkından bu kadar bir parayı amortisman hesabına geçiririz.

Amortisman hesabının (alacaklı) sütununa, fiyat farkı hesabının (borçlu) sütununa yazarız. Böylece, maldaki fazlalığın hepsi fiyat farkının alacağı iken bunun iki lirası amortisman hesabının alacağı durumuna gelmiş olur.

c) Statünün 52. maddesine göre masraf hesabındaki (5) lira da fiyat farkına aktarılacaktır. Yani masraf hesabının (alacaklı) sütununa, fiyat farkı hesabının (borçlu sütununa geçirilmiştir. (Kayıtlar örnekte gösterilmiştir.)

11 — Envanter geçirmelerinden sonra tekrar sağlama yapılır. Ancak, bu defaki sağlama kesin sağlamadır. (Kat'i mizan) onun için sağ tarafta iki sütun daha ilâve olunarak her hesabın borçlu ve alacaklı rakamlarının farkları bu sütunlarda gösterilir. Fakat borçlu veya alacaklı sütunlarından hangisine ait ise o tarafa yazılır. Örnek:

......... Okul kooperatifinin 8/4/1953 tarihli kesin sağlamasıdır.

| Hesaplar | Toplamlar | | Artıklar | |
|---|---|---|---|---|
| | Borçlu | Alacaklı | Borçlu | Alacaklı |
| Kasa | 855 | 631 | 224 | — |
| Sermaye | 6 | 350 | — | 344 |
| Banka | 100 | — | 100 | — |
| Mal | 550 | 480 | 70 | — |
| Yedek akçe | — | — | — | — |
| Masraflar | 5 | 5 | — | — |
| Alacaklılar | 200 | 200 | — | — |
| Borçlular | — | — | — | — |
| Demirbaşlar | 20 | — | 20 | — |
| Amortismanlar | — | 2 | — | 2 |
| Fiyat farkı | 7 | 75 | — | 68 |
| Toplam: | 1743 | 1743 | 414 | 414 |

12 — Bilânçonun çıkarılması:

Kesin sağlamada artıklar sütununun rakamları, alacak artıkları sağda (pasif), borç artıkları solda (aktif) olmak üzere ayrı bir cetvele geçirilirse bilanço meydana çıkar. Örnek:

............ Okul kooperatifinin 8/4/1953 tarihli bilânçosudur.

| Aktif | Lira | Krş. | Pasif | Lira | Krş. |
|---|---|---|---|---|---|
| Kasa | 224 | 00 | Sermaye | 344 | 00 |
| Banka | 100 | 00 | Amortisman | 2 | 00 |
| Mal | 70 | 00 | Fiyat farkı | 68 | 00 |
| Demirbaşlar | 20 | 00 | | | |
| Toplam: | 414 | 00 | Toplam: | 414 | 00 |

13 — Bilânçonun ekleri.

Bilânçoya dahil olan hesaplar misalimizde 7 dir. Bu yedi hesabın her birinin teferruatını gösteren birer vesika tanzim olunup, bilançoya eklenecektir. Böylece kasanın sayıldığı ve paranın mevcut bulunduğu, bankadaki paranın gerçek olduğu, sayılan malların alış fiyatları üzerinden 70 liralık olduğu, demirbaş eşyanın sağlam ve mevcut olduğu, 344 liralık sermayenin kimlere ait bulunduğu, amortisman ve fiyat farkı hesaplarının da kayıtlara ve yönetim kurulu karariyle statüye uygunluğu anlaşılmış olacaktır. Aşağıda izah edilen fiyat farkı dağıtma cetveli de bilânçonun eklerindendir.

14 — Fiyat farkının dağıtma şekli:

a) Bütün satışların tutarı.

b) Yalnız üyelerin yaptıkları alışverişlerin tutarı,

c) Üyelere verilecek faizin oranı,

bilinmelidir. (Bu genelgemizde faizden sarfınazar edildiğinden hesabımız yalnız alışverişlere göre düzenlenecektir.) Misalimizdeki mal hesabının gösterdiğine göre genel satış toplamı 480 liradır. Üye alışveriş defterlerine göre bunun 360 lirasının üyelere ait olduğunu kabul ederek fiyat farkı dağıtma cetvelini düzenleyelim. Statünün 52. maddesine göre:

1 — 68 lira olan fiyat farkının % 20, sosyal yardım hissesi, 13,60 liradır.

2 — Geriye kalan 54,40 liranın % 15 i yedek akçe payı 8,16 liradır.

3 — Kalan 46,24 lira üye olanlarla üye olmıyanların alışverişlerine göre ikiye ayrılacaktır. Üyelerin alışverişleri toplamı 360 lira olmak üzere genel alışveriş 480 liradır. Buna göre 1 liralık alışverişe ne kadar fiyat farkı düştüğünü bölme yapmak suretiyle hesaplarsak 9 $\frac{19}{30}$ kuruş çıkar. Üye olmıyanların alışverişleri olan 120 lira ile bunu çarpıp çıkan 11,56 lirayı (yönetim kurulu böyle karar vermiş ise) sosyal yardım için ayrılan paraya katarız. Bundan sonra kalan 34,68 lira ortaklara dağıtılacak risturndan ibarettir.

4 — Risturnların hesabı: Her üyenin alışveriş tutarı ile bir liraya isabet eden 9 $\frac{19}{30}$ kuruş çarpılarak o tarihe kadar alışveriş etmiş olan üyelerin alacakları risturnlar belli edilir. Ve bir bordro tanzim olunur. Bu bordroya göre risturnları dağıtılacak olan görevli, parayı toptan alır ve yavaş yavaş dağıtarak bordro kenarını sahiplerine imzalatır. Bu iş tamamlanınca imzalı nüshayı kooperatife teslim edip vazifesini tamamlamış olur. Herhangi bir sebeple dağıtılmamış bir kısım kalırsa, bu da sahipleri geldikçe verilmek üzere büyük defterde alacaklılar hanesine yazılarak kasaya konulur. Örnek:

.........Okul kooperatifinin 8 Nisan 1953 tarihli bilânçosuna göre tanzim edilen fiyat farkı dağıtma cetveli:

| Açıklama | | L. | Ks. | L. | Kş. |
|---|---|---|---|---|---|
| Fiyat farkı tutarı | | | | 68 | 00 |
| Sosyal yardıma | | 25 | 16 | | |
| % 20 den | 13,60 | | | | |
| Üye dışı | 11,56 | | | | |
| | 25,16 | | | | |
| Yedek akçeye | | 8 | 16 | | |
| Risturn | | 34 | 68 | | |
| Toplam: | | 68 | 00 | 68 | 00 |

15 — Yeni devrenin ilk kayıtları:

a) Yeni devrede kayıtlara bilânçonun deftere geçirilmesiyle başlanır.

b) Bilânçonun geçirilmesinden sonra yedek akçeye ayrılan kısım ait olduğu sütuna yazılır.

c) Sosyal yardıma ayrılan kısım ilerde yerine verilmek üzere şimdilik alacaklılar sütununa yazılır.

d) Risturna tâbi fiyat farkı sahiplerine verilmek üzere yine alacaklılar sütununa geçirilir. (Bunlara ait kayıtlar büyük defter örneğinde gösterilmiştir.)

16 — Okul kooperatifinde tutulacak defterle in nasıl işleneceği yukarda kısaca açıklanmış oluyor Bu hususta geniş ve tafsilâtlı bilgi edinmek istiyenler çeşitli kitaplardan ve Türk Kooperatifçilik Kurumu yayımlarından faydalanabilirler

Büyük defter ile üyelik defteri ve mal yardımcı defteri Vekâletimizce bastırılacaktır. Diğer defterler, mahalli imkânlara göre hazırlanabilir.

Okul kooperatifi ile ilgili diğer yazılar Tebliğler Dergisinin 666, 686, 689 ve 694 üncü sayılarında yayımlanmıştır. Bunların bir arada bulundurulması faydalı olur.

YAYIM MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı: 403.4/18680
19/11/1953
ÖZET: «Dr. Reşit Galip 1892-1934» adlı eser h.

**3706**

Ahmet Şevket Elman tarafından yazılan ve yayımlanan «Dr. Reşit Galip 1892-1934» adlı eser Vekillikçe incelenmiş; öğretmenlere tavsiye edilmesi uygun görülmüştür.

«Millî Eğitim Vekâleti Yayınevlerinden» veya «Ahmet Şevket Elman, Cebeci, Oba Sokak No.: 25/3» adresinden 300 kuruş karşılığında temin edilebilecek olan bu kitabın ilgililere duyurulmasını rica ederim.

M. Eğitim Vekili y.
*K. Yörükoğlu*

YAYIM MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı: 403.4/18678
19/11/1953
ÖZET: «Çocuk Kitaplarını Tanıtma ve Sipariş Kılavuzu» adlı kitap h.

**3707**

Vildan Kâmuran Ağralı ve Ferit Ragıp Tuncor tarafından hazırlanan «Çocuk Kitaplarını Tanıtma ve Sipariş Kılavuzu» adlı kitap Vekillikçe incelenmiş; ihtiva ettiği kitaplardan Vekâletçe şimdiye kadar tavsiye edilmemiş bulunanlar öğretmenlerce okunup terbiyevî olduklarına kanaat getirildikten sonra öğrencilere okutturulması şartiyle tavsiyesinin uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

«Millî Eğitim Vekâleti Yayınevlerinden» veya «Ferit Ragıp Tuncor, Posta Kutusu: 537 — Ankara» adresinden 150 kuruş karşılığında temin edilebilecek olan bu kitabın ilgililere duyurulmasını rica ederim.

M. Eğitim Vekili a.
*K. Yörükoğlu*

TALİM VE TERBİYE DAİRESİ
Sayı: 523.2564/29
21/11/1953
ÖZET: 1954 Devlet Ortaokul yazılı bölümü imtihanları h.

**3708**

1954 Devlet Ortaokul yazılı bölümü imtihanlarının Türkçe, Matematik ve Coğrafya derslerinden yapılacağının öğretmen, öğrenci ve Okul-Aile Birliklerine duyurulmak üzere ilgililere tebliğini saygılarımla rica ederim.

M. Eğitim Vekili a.
*K. Yörükoğlu*

YAYIM MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı: 403.4/19187
30/11/1953
ÖZET: «Öğrenci Çantası» adlı araç h.

**3709**

Hikmet İstemi tarafından hazırlanan ve bastırılan «Öğrenci Çantası» adlı araç Vekillikçe incelenmiş; okul kooperatiflerinde satılması ve öğrencilere tavsiye edilmesi uygun görülmüştür.

«Hikmet İstemi, İbrahimmüteferrika Okulu Başöğretmeni, Eminönü — İstanbul» adresinden 15 kuruş karşılığında temin edilebilecek olan bu aracın ilgililere duyurulmasını rica ederim.

M. Eğitim Vekili a.
*K. Yörükoğlu*

BEDEN EĞİTİMİ VE İZCİLİK MD.
Sayı: 002.09-651
7/12/1953
ÖZET: İzci oymaklarına yeniden izci alınırken evvelce Yavrukurt olmuş öğrencilerin tercih edilmesi h.

**3710**

İlkokullarda kurulmuş olan Yavrukurt Teşkilâtı, velilerin yakın ilgileri ve ilkokul öğretmenlerinin feragatle çalışmaları saye-

sinde bütün yurtta sür'atle gelişmekte ve çocuklarımız daha küçük yaştan itibaren hakiki izci ruhunu kazanarak iyi vasıflı vatandaş olarak yetiştirilmektedir.

Bu itibarla izci oymaklarına yeniden izci alınırken evvelce Yavrukurt olmuş öğrencilerin tercih edilmesi memleketimizde hakiki izciliğin kökleşmesinde mühim tesiri olacaktır.

Bu hususun ehemmiyetle göz önünde bulundurulmasını rica ederim.

M. Eğitim Vekili y.
*O. Faruk Verimer*

YAYIM MÜDÜRLÜĞÜ — 1/12/1953
Sayı: 403.4/19286
ÖZET: «En Güzel Dünya Masalları» adlı eser h.

**3711**

Nihal Yalaza Taluy tarafından hazırlanan ve Varlık Yayınları arasında çıkan «En Güzel Dünya Masalları» adlı eser Vekillikçe incelenmiş; ilk ve ortaokul öğrencilerine tavsiye edilmesi uygun görülmüştür.

«Varlık Dergisi ve Yayınları, Ankara Cd. No.: 80/1 — İstanbul» adresinden 100 kuruş karşılığında temin edilebilecek olan bu kitabın ilgililere duyurulmasını rica ederim.

M. Eğitim Vekili a.
*K. Yörükoğlu*

YAYIM MÜDÜRLÜĞÜ — 30/11/1953
Sayı: 403.4/19189
ÖZET: «Fatih Sultan Mehmed 1430-1481» adlı eser h.

**3712**

Reşat Ekrem Koçu tarafından yazılan ve Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kâğıtçılık Türk Limitet Şirketi vasıtasiyle yayımlanan «Fatih Sultan Mehmed 1430-1481» adlı eser Vekillikçe incelenmiş; lise ve öğretmen okulları öğrencilerine tavsiye edilmesi uygun görülmüştür.

«Ahmet Halit Yaşaroğlu, Kitapçılık ve Kâğıtçılık Türk Limitet Şirketi, Ankara Cd. 121. Posta kutusu: 175 — İstanbul» adresinden ciltsiz 350, ciltli 450 kuruş karşılığında temin edilebilecek olan bu kitabın ilgililere duyurulmasını rica ederim.

M. Eğitim Vekili a.
*K. Yörükoğlu*

YAYIM MÜDÜRLÜĞÜ — 30/11/1953
Sayı: 403.4/19208
ÖZET: «Atatürk'ün Hayatı ve Başarıları» adlı eser h.

**3713**

Macide Vildan Kunter tarafından yazılan ve yayımlanan «Atatürk'ün Hayatı ve Başarıları» adlı eser Vekillikçe incelenmiş; adının duyurulması uygun görülmüştür.

«Millî Eğitim Vekâleti Yayınevlerinde» veya «Macide Vildan Kunter, Meşrutiyet Cd. Işık Apartmanı 14/3, Yenişehir — Ankara» adresinden 125 kuruş karşılığında temin edilebilecek olan bu kitabın ilgililere duyurulmasını rica ederim.

M. Eğitim Vekili a.
*K. Yörükoğlu*

YAYIM MÜDÜRLÜĞÜ — 30/11/1953
Sayı: 403.4/19209
ÖZET: «Osmanlı İmparatorluğunun Büyümesi» adlı tarih duvar haritası h.

**3714**

Gazi Eğitim Enstitüsü Öğretmenlerinden Faik Reşit Unat tarafından hazırlanan ve Kanaat Yayınları Türk Limitet Şirketi vasıtasiyle yayımlanan «Osmanlı İmparatorluğunun Büyümesi» adlı tarih duvar haritası Vekillikçe incelenmiş; ilk ve orta dereceli okulların tarih öğretiminde faydalı bir ders malzemesi olabileceğinden, bu okullara tavsiye edilmesi uygun görülmüştür.

«Kanaat Yayınları Türk Limitet Şirketi — İstanbul» adresinden 500 kuruş karşılığında temin edilebilecek olan bu haritanın ilgililere duyurulmasını rica ederim.

M. Eğitim Vekili a.
*K. Yörükoğlu*

YAYIM MÜDÜRLÜĞÜ — 25/11/1953
Sayı: 403.4/18956
ÖZET: «Hayat Bilgisi Haftalık Ders Dergisi»nin I, II, III. Sınıflarına ait 1-30 uncu sayıları h.

**3715**

Bir Yayınevi tarafından yayımlanan ilkokulların 1, 2, 3 üncü sınıflarına ait «Hayat Bilgisi Haftalık Ders Dergisi»nin 1-30 uncu sayıları Vekillikçe incelenmiş; 1953-1954 ders yılına münhasır olmak üzere ilkokullara tavsiye edilmesi ve okul kooperatiflerinde satılması uygun görülmüştür.

«Ramazan Gökalp Arkın, Bir Yayınevi ve Dergileri Sahibi, Çemberlitaş Peykâne Sk. No.: 8/1 Posta kutusu: 11 — İstanbul» adresinden her sayısı 10 kuruş karşılığında temin edilebilecek olan bu derginin ilgililere duyurulmasını rica ederim.

M. Eğitim Vekili a.
*K. Yörükoğlu*

## İLÂNLAR:

İlk Öğretim Gazetesi'ne abone olmak için havale kâğıdı ile yollanan paralarda adres bulunmadığından aboneler yapılamamakta ve dergiler de gönderilememektedir. Bu aksaklığın önlenmesi için posta havalesi veya banka vasıtasiyle abone parasını yollayan arkadaşların açık adreslerini bildiren bir yazı ile Yayın Müdürlüğünde Dergi Bürosunu haberdar etmeleri rica olunur.

BU DERGİDEKİ KANUNLAR, KARARLAR VE TAMİMLERLE DİĞER YAZILAR TARAFIMIZDAN OKUNMUŞTUR.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1 | 12 | 23 | 34 | 45 |
| 2 | 13 | 24 | 35 | 46 |
| 3 | 14 | 25 | 36 | 47 |
| 4 | 15 | 26 | 37 | 48 |
| 5 | 16 | 27 | 38 | 49 |
| 6 | 17 | 28 | 39 | 50 |
| 7 | 18 | 29 | 40 | 51 |
| 8 | 19 | 30 | 41 | 52 |
| 9 | 20 | 31 | 42 | 53 |
| 10 | 21 | 32 | 43 | 54 |
| 11 | 22 | 33 | 44 | 55 |

(Bu dergi 7/1/1954 tarihinde basılmıştır).

ANKARA 1954 — MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ